

zik, hogy az értelmezés kellő körültekintést igényel, mert mind az első, teljes változatnak, mind az abból készült válogatásnak más jelentése van. A korrekt filológiai munka természetesen megteremti annak lehetőségét, hogy vizsgálni lehessen a kiemelések és szövegváltoztatások okait, valamint következményeit. Egyébként az egész évet végigkíséri egy tematikus villódzás: megjelenik a személyes környezet a család tagjaival, a munkát végző iparosokkal, mellettük a belpolitika a maga kőszá hírével, tapasztalt lehetetlenségeivel, illetve terrorjával, s jól érzékelhető a naplórónak a kultúrához, a magyarsághoz fűződő viszonya is. Mindezek megértéséhez igen jó eligazítást kínál Cséve Anna bevezető tanulmánya.

Móricz Zsigmond persze már a *Tükör* feljegyzéseiben sem tagadta meg önmagát: miközben a leányfalui ház építési munkálatain ügyködő építő- és kútfúró munkások beszélgetését, egymással és a napi politikával szembeni érzéseiket figyelte, nem csupán megörökítette, hanem formálta is a valóságot. Számára ez a tevékenység a regisztrálás mellett anyaggyűjtést is jelentett, s a friss élményt, benyomást nem egy esetben azonnal fel is használta, tovább is írta. Erre utal például a 76. oldalon a kultúráról folytatott beszélgetés részlete, vagy Schillerwein János kőműves Medici Katalinra célzó megjegyzése, amelyekről nehezen hihetők, hogy az érintettektől származtak

volna. Ennek következtében viszont az sem dönthető el teljes határozottsággal, hogy a feljegyzett rémhírek valóban úgy hangzottak-e el, ahogy ott állnak, vagy már részben a naplóró kételyeit is magukban foglalták? Bizonyos szempontból pontos válasz csak akkor adható majd, ha már a *Tükör* összes, ma ismert kötete publikálva lesz, s ennek következtében a megörökítő módszerről és a feljegyzések tartalmáról is általános vélemény megalkotására nyílik mód. Mindez a teljes feljegyzéssorozat hasonlóan szakszerű, s gyors közlése melletti érvként szolgál.

BUDA ATTILA

(Sajtó alá rendezte Cséve Anna, Noran Kiadó, Budapest, 2006, 352 oldal, 2499 Ft)

KOVÁCS EMÓKE:

A 19. századi Balaton világa

Ilyenkor, nyáridőben igazi felüdülés, amikor a szerencsés utazót a Balaton felé veti jó sora. Ha Budapestről vonattal közelíti meg a Magyar Tengert, Balatonszabadinál pillanthatja meg először a türkizkék vizet. Nem túlzás, ha azt írjuk, a látvány lélegzetelállító. Gondolatban mindenki veszi is fel fürdőruháját és rohan a hűsítő habok felé.

De a Balaton sokaknak – így e sorok írójának is – nemcsak egyszerű felfrissülés, hanem jóval több annál. Fogalom. Emlékek őrizője. Sokaknak, sokunknak a gyermekkor szívet melengető emlékei: nyári táborozások, lángosok, hosszú nyaralások, szalonnasütések, vattacukor, esti séták az elmaradhatatlan szűnyograjokkal, első szerelmek. A sort még hosszan folytathatnánk.

Ezeken felül pedig Európa egyik legjelentősebb tava, amelynek történelme is van. Néhány évvel ezelőtt

az alacsony vízállás sokakat kétségbe ejtett. Pedig a középkorban is volt ilyen alacsony a vízszint, a források említést tesznek arról, hogy egyes években szekerekkel át lehetett kelni a déli partról az északra. Később Mária Terézia komolyan foglalkozott a

gondolattal, hogy a tavat teljesen le kellene csapolni, és a hatalmas területet, amelyet nem hasznosítani az uralkodónó szerint felelőtlenység, búzával kellene bevetni. Érdemes elképzelni, milyen látványt nyújtának a tó helyén lengedező kalászkok...

A Balaton szerelmeseinek nagyon jó hír, hogy a közelmúltban megjelent a fiatal történész, Kovács Emőke *A 19. századi Balaton világa* című munkája. A könyv persze nem csak nekik szól. Mindenkinnek, aki egy olvasmányos, érdekes és valóban

szórakoztató tanulmánykötetet szeretne forgatni.

A címben szereplő 19. század a tó felfedezésének időszaka. A külföldi utazók főként angol és francia nyelvű leírásai éppúgy beszámolnak a Magyar Tengerről, mint a honi költők, írók, festők, akik szinte egy emberként fordulnak feléje.

A szerző a reformkori Balaton világát a Pesti Hírlap és az Életképek című újságok számtalan cikkének segítségével mutatja be, melyeket évenként át tartó kutatásai során talált.

A rég elmúlt, nyári naposütéses napok mellett részletesen olvashatunk a téli Balaton világról is, a nádaratásról, a jég veremkbe hordásáról, s a munka mellett a szórakozásról: a korcsolyázásról és a fakutyázásról. Az előzésekben már megismert

tematika szerint a szerző a téli Balaton 19. századi szépirodalmi megörökítéseit is bemutatja. Elsőként Csokonai Vitéz Mihály *Dorottya* című vígposztát említi, amelyben a költő a befagyott tó jégpáncéljáról írt. De feltűnik itt az elfeledett Minke Béla is, aki *Rianás* című költeményében emléket állít e jellegzetes balatoni természeti jelenségnek. A sorból természetesen nem hagyhatjuk ki a téli tó egyik leghíresebb leírását, amely Jókai Mór *Az aranyemberének Jég* című fejezetében található.

Amellett, hogy a könyvben nagyon sok az információ, a szerző könnyed stílusának köszönhetően olyan érzésünk támadhat, mintha egy romantikus regénybe csöppenünk volna. A Balatonról már számtalan könyv jelent meg az ismeretterjesztőktől kezdve a tudományos, földrajzi, biológiai témájú szakkönyvekig, művészeti kiadványokig. Olyan azonban még nem, amely a tó szerepét mutatja be a magyar kultúrtörténetben. Azt, hogy milyen kiemelten fontos szerepet játszott a reformkortól kezdve a magyar közéletben, a politikában, a kultúrában, amelyek végső soron formálták, formálják a mindennapokat.

Ezért unikum ez a könyv, mert ha nem is vaskos darab, mégis szinte minden feltett és fel nem tett kérdésre választ keres és talál. Minden során érződik, hogy a szerző nagyon szereti a Balatont. Igaza van: az öreg tavat nagyon kell szeretni. De nemcsak szeretni, hanem meg is ismerni. A múltját is. Egészen biztos, hogy a könyv elolvasása után másképp fog kiülni az olvasó a tó partjára, és más gondolatokkal fog elindulni a badacsonyi mólótól Kisfaludy Sándor feleségének, Szegedy Rózának barokk prэшáza felé.

TULOK PÉTER

(Széphalom Könyvműhely, Budapest,
2007, 136 oldal, 1900 Ft)

JEAN-PIERRE TORRELL:

Aquinói Szent Tamás élete és művei

Sem Aquinói Szent Tamás legfontosabb műveinek, sem azoknak a róla szóló, legalapvetőbb bevezető és értelmező tanulmányoknak nem létezik magyar fordítása, melyek a neotomizmus, majd pedig a neotomisták egyoldalúsága elleni lázadás szellemében születtek meg a 20. század második felében. Chenu atyától, a neves Tamás-kutatótól megjelent ugyan a Szent István Társulat kiadásában egy inkább népszerűsítő írás, azonban a több mint fél évszázaddal ezelőtt keletkezett legnagyobb hatású tanulmányának (*Bevezetés Aquinói Szent Tamás tanulmányozásába*) vagy Gilson Tamásról szóló könyveinek máig nincs magyar fordítása, ahogy Congar, Gauthier, Geiger, Grabmann, Van Steenberghen, Aersten vagy Imbach fontos írásainak sem: az elmúlt ötven-hatvan évből és a kortárs középkor-kutatásból a magyar könyvkiadás egész egyszerűen kimaradt.

Ennek fényében valóban szinte hihetetlen a kezünkben tartani az ezredforduló egyik legjelentősebb Tamás-monográfiájának magyar fordítását, mely Jean-Pierre Torrell több évtizedes kutatómunkájának összegzéseként látott napvilágot 1993-ban, majd javított kiadásban 2002-ben. Könyve nem olyan forradalmi